

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
2021 gazdasági jellemzői és 2022 prognózisai
Kamarai Évzáró 2021

Tartalom

Visszatekintés a járvány előtti időszakra	2
Koronavírus járvány gazdasági hatásai.....	4
Aktuális magyar helyzetkép	7
A magyar gazdaság teljesítményére vonatkozó várakozások.....	7
A magyar gazdaság növekedést elősegítő tényezők	9
Átalakulóban a világ gazdaság – Magyarország lehetőségei és veszélyei ebben.....	11
Mit hoz a jövő?! Veszélyek és kihívások a következő évtizedben.....	13
A Kamara 2021-es válságkezelési és gazdaság újraindítási javaslatai	14

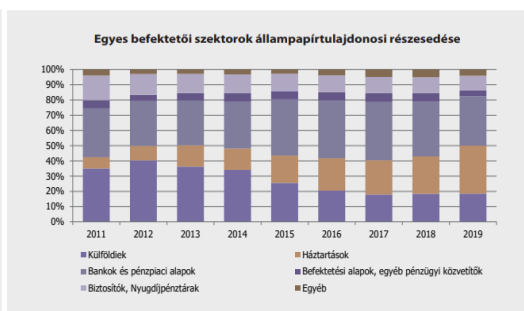
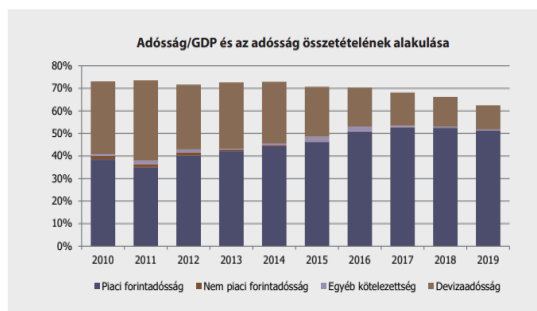
Visszatekintés a járvány előtti időszakra

A koronavírus járvány következtében kialakult recesszió jó állapotban érte Magyarországot:

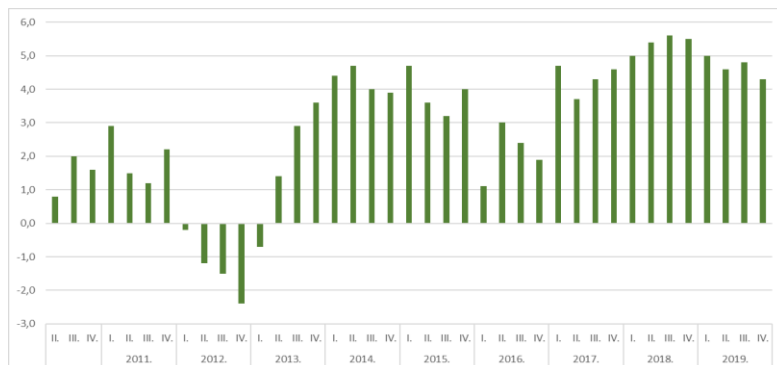
- A költségvetési hiány és az államadósság 2010-2019 között jelentős csökkenésen ment keresztül: az elsődleges ESA egyenleg 2012-től kezdve a Maastrichti 3%-os kritériumszint alatt alakult. Valamint a Teljes államadósság is jelentősen csökkent a 2010-es a GDP 80,6%-áról, 2019-ben a GDP 66,3%-ára.

- Az Államadósságkezelő Központ 2019-es éves jelentése alapján az államháztartás pénzügyi számlák szerinti hiánya a GDP 2,1%-a volt, míg a központi alrendszer pénzforgalmi hiánya 1 219,0 milliárd forintot, a 2019 évi GDP 2,6%-át tette ki. 2019-ben az államháztartás eredményszámlájának (ESA módszertan szerinti) hiánya – a helyi önkormányzatokkal együtt számítva – 958,1 milliárd forint, a GDP 2,0%-a volt az előzetes adatok szerint. Az állam finanszírozási igénye 2019-ben csökkent az előző évihez képest.¹
- Az adósság összetétele is jelentősen átalakult: a devizaadósság jelentősen mérséklődött, míg a lakossági állampapírok aránya jelentősen nőtt:

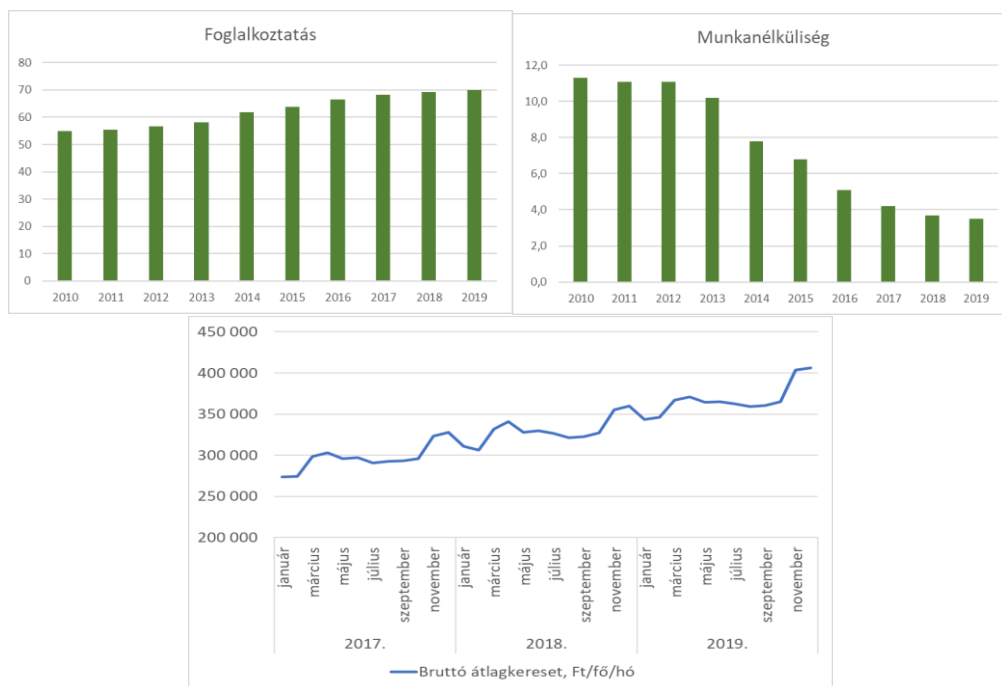

- A GDP növekedés mértéke (4,1%-os értékkel) 2015 és között meghaladta az unió legtöbb országának növekedési rátáját. A legkisebb növekedés 2016 I. negyedévében 1,1%, a legmagasabb növekedés III. negyedévében 5,6% volt.
- Az államadósság és a GDP növekedés irányváltása mellett jelentősen átalakult a munkaerőpiac, melyben egyrészt az adórendszer egykulcsossá változtatása és a családi adóalap kedvezményei átalakítása jelentett fontos előrelépést. A

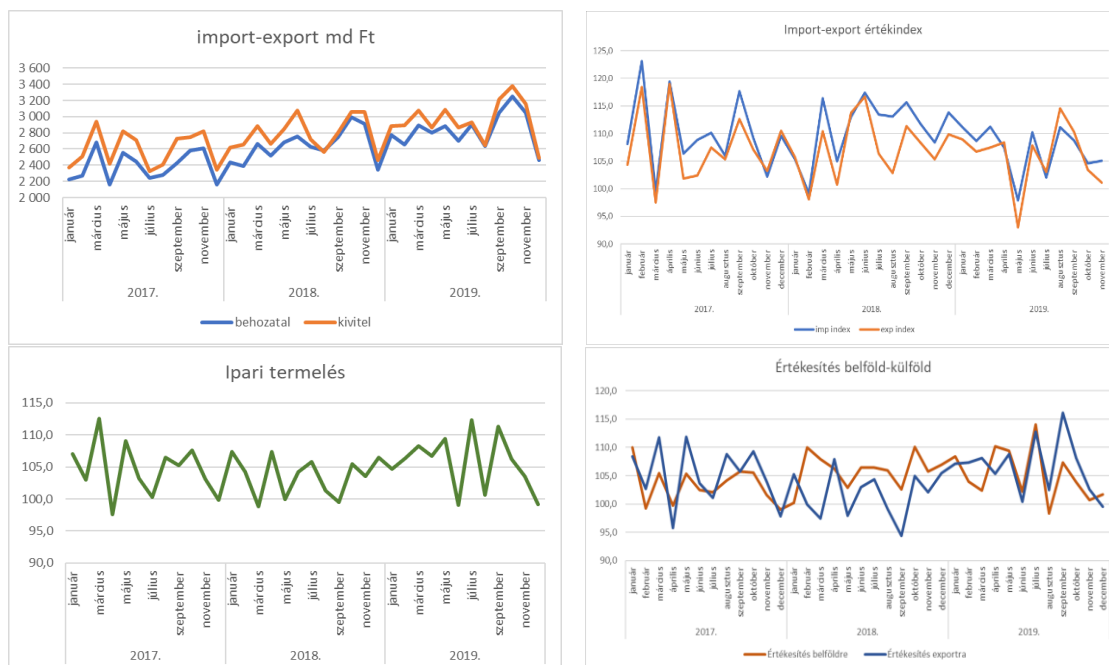

¹ <https://akk.hu/download?path=111d52d7-2f07-4596-9c3a-9da526c39d91.pdf>

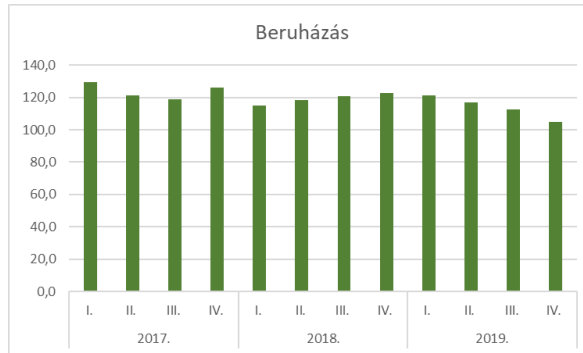
foglalkoztatás a 2010-es 54,9%-os arányról 2019-re 70,1%-ra emelkedett. A munkanélküliség pedig 2010-ben 11,3%-ról 2019-re 3,5%-ra csökkent. Miközben a bruttó átlagkereset 2017 és 2019 között 273 290 Ft-ról 406 388 Ft-ra emelkedett.

- A magyar gazdasági növekedésszerkezete is megváltozott. A 2010-es évek első felében a növekedés fő mozgatórugója a beruházások és a nettó export alakulása volt, az évtized végére azonban a nettó export éves növekedési indexének zsugorodása következtében az ipari termelés értékesítési célpontja egyre inkább a belföld lett.

- A beruházások növekedési indexe 2017 és között jelentősen csökkent 29,4%-ról 4,9%-ra
- Az elmúlt évek során beáramló külföldi tőke, illetve a nemzetközi termelési láncba történő bekapcsolódás jelentős mértékben járult hozzá az ország nyitottságának növekedéséhez (a világ tíz legnyitottabb gazdaságának egyikévé is tette a magyar gazdaságot). A gazdasági fejlettség és az oktatás tapasztalható regionális különbségek szintén fontos tényezők egy növekedési program kidolgozása során.

2019
ra

- 2019 végén és 2020 első hónapjaiban a legfontosabb feladat már a versenyképességi fordulat megvalósítása volt az innováció ösztönzésén, hatékonyság és termelékenység javításán keresztül. Ez a koronavírus elmúltával sem fog megváltozni, noha a 2020 előtti világ nem fog visszatérni a régi formájában.

Koronavírus járvány gazdasági hatásai

- A 2020-as és 2021-es év a gazdaságban is a koronavírus járványról, a védelmi intézkedésekről, a gazdaság újraindításáról és a járvány következtében kialakult recesszióból való kilábalásról szólt.
- Globális egészségügyi vészhelyzet leginkább a 2020-as évet jellemezte, de a vírus negatív hatásai 2021-ben is velünk maradtak. A vírusjárvány gazdasági hatásai globálisak voltak, noha eltérő mértékben és az országok egyedi egészségügyi vészhelyzetének súlyosságának és az adott válaszok függvényében változnak.

A tavaszi első hullám (2020. március-június)

- Összességében a kínálati és keresleti oldali sokkok korábban nem tapasztalt hirtelen változásai egyszerre jelentkeztek a gazdaságban.
- Az első hullámban az egészségügyi szempontok voltak az elsődlegesek, nem tudtuk mivel állunk pontosan szembe, és az egészségügyi rendszer sem volt felkészülve. Az első hullám leállásában nagyon sok gazdasági szereplőnek - vállalkozásoknak és a háztartásoknak egyaránt - elfogytak a tartalékai.
- Az első hullámban legjelentősebb problémát a kínálati oldal sokjai jelentették (a termelés és az értékesítés korlátozása és/vagy befagyasztása, a globális ellátási láncok és értékláncok megszakadása, a munkanélküliség fokozódása). A kínálati oldalt ért sokkok determinálják, hogy elsősorban fiskális támogatásra van szükség, természetesen a monetáris politika együttműködésével.
- A teljes aggregált kereslet rendkívül rövid idő – néhány hét – leforgása alatt jelentősen zsugorodott, ami a 2008-as válság idején lényegesen hosszabb idő alatt következett be.
- A feldolgozóipart egy rövid jelzetős mértékű sokk érte, szolgáltatói szektor számos területét szintén erőteljes sokk érte. Kiemelendő ugyanakkor, hogy előnyös helyzetbe kerülő ágazatok is vannak, úgymint a gyógyszer-kereskedelem, az telekommunikációszolgáltatók, az online-kereskedelem, az élelmiszer kiskereskedelem stb. A digitalizációnak egyértelműen lökést adott a válság.
- Az járvány miatt történt korlátozások ágazatok teljesítményében történt „befagyás”, amelyek egyébként gazdaságilag stabilak lettek volna, és nagyban hozzájárulnak a hazai GDP-hez (turizmus, szórakoztatóipar, autógyártás, közlekedés, légi közlekedés, utazás stb.).

- **Sikeres védekezés, mind egészségügyi és gazdasági értelemben.** A magyar kormány nemzetközi viszonylatban kisebb deficitet engedélyezett az első hullámban, és az óvatosság utólag indokoltnak bizonyult, mert a második hullámra több mozgástér maradt.
- **A nyáron számos szektor újból elindult,** a termelés szintje (feldolgozóiparban) visszaállt a járvány előtti szintre vagy annak közelébe, egyes helyeken elkezdtek behozni a lemaradást is.

Második hullám (2020. június-2021.január)

- A tavaszi első hullámban **sok gazdasági szereplő felélte tartalékait,** ezzel összefüggésben a gazdasági hatásokat, a jövedelemszerző tevékenység korlátozását **a társadalom veszélyesebbnek érezte, mint az egészségügyi kockázatokat.**
- November 10-re azonban a járvány terjedése olyan mértéket ért el, hogy újból szigorú korlátozásokat kellett bevezetni, azonban a korlátozások a tapasztalatok alapján és a gazdaság védelme érdekében kevésbé szigorúak, mint tavasszal.
- **A leginkább negatívan érintett gazdasági területek:** a nemzetközi turizmus, a légi személyközlekedés, rendezvényszervező ágazat. A kulturális ágazat – bár itt az előző területnél jobb a helyzet – teljesítménye jobb, de jelentős a visszaesés. A felsoroltakhoz kapcsolódó szolgáltatási területek (fővárosi taxi, vendéglátás) szintén súlyos gondokkal küzdenek.
- **A belföldi turizmus** a kedvező nyári szezon után, egy rendkívül gyenge év végi időszak elé néz. Budapesten pedig a nyár sem hozott változást.
- A vállalkozói visszajelzések alapján **érdemi kockázatát látjuk legalább egy részleges csődhullámnak.**

Harmadik hullám (2021. február-június)

- 2021 januárjától hazánkban is **elérhetővé váltak a COVID-19 elleni vakcinák,** így megindulhatott az oltási kampány, melynek első ütemében az időseket, majd a krónikus betegeket oltották be. Ezután következhetett a lakosság további része.
- Majd tavasszal megkezdődhetett a **lezárt üzletek és vendéglátóhelyek újranyitása,** mely az átoltságot mértékével arányosan zajlott a kamara javaslatára.
- Valamint a **gazdaság újraindítása** a járvány után, melyben a második negyedév vége felé el is értük a 2019-es növekedési pályát.
- A gazdaságok és a fogyasztás újraindulása azonban nagyon magas keresletet generált, ami túlterhelte a válság alatt amúgy is problémákkal küszködő ellátási láncokat. Az ellátási láncok akadozása, egyes alkatrészek hiánya (chip-hiány), nyersanyaghiány alakult ki.
- A makrogazdasági változók között a **gyors helyreállítás magas inflációval társult,** melyet egyrészt a hirtelen megnövekedett kereslet, másrészt az energia és üzemanyagárak növekedése indukált. Ennek hatására az MNB júniusban 30 bp emeléssel 0,9%-ra emelte a jegybank az alapkamatot, majd több hónapos kamatemelési ciklus alatt 15-30 bp-os növeléssel 2021 novemberében 2,1%-ra emelte azt.
- A harmadik hullám után elkezdhettünk reménykedni, hogy az oltás és az átoltságot mértékének növekedése megőv a további járványhullámoktól.

Negyedik hullám (2021.szeptember-)

- A negyedik hullám **2021 augusztus végétől kezdett megjelenni a környező országokban.** Magyarország sokáig abban a hitben volt, hogy az oltás elégséges védekezési eszköz és így nincs szükség szigorításokra vagy lezárásokra. Azonban októberben olyan mértékű új fertőzés létszám volt

tapasztható, hogy **november 1-től** a tömegközlekedési eszközökön, majd **november 15-től** minden beltérben újra kötelezővé vált a maszk viselése.

- A kormány **oltási akcióhetet** hirdetett, mely előbb november 22-28 között zajlott és 742 ezren vették fel oltást. Majd az akcióhetet kiszélesítették november 29-december 5 közöttre.
- A negyedik hullám megjelenése eleinte **gazdasági szempontból nem jelentett különösebb visszaesést**, azonban az idő előrehaladtával a helyzet némileg romlott. A rosszabb átoltottságú országokban újabb regionális lezárásokra van szükség, ami az ellátási láncokon keresztül negatív hatást gyakorol bizonyos gazdasági területekre.
- Világgazdaság ellátási problémái is lassan javulnak, attól sem függetlenül, hogy a fejlődő országokban még alacsony az átoltottság, és ez újabb járvány hullámokhoz és lezárásokhoz vezet.
- Az új omikron vírus-variáns megjelenése miatt már prognosztizálható az ötödik hullám, ami a megugró bizonytalanságon keresztül mindenképpen negatívan hat.

Aktuális magyar helyzetkép

- **A magyar gazdaság teljesítménye** a válság után gyors helyreállást mutatott, **2021 III. negyedévében** nyers adatok alapján **6,1%-kal emelkedett a GDP az előző év azonos időszakához képest, míg a II. negyedévben kimagasló 17,9%-os növekedést produkált.** Ezzel az EU negyedik legmagasabb növekedését produkálva a negyedévben, az eurozóna átlaga 14,5% volt.
- **Az idei első negyedévben még az uniós sereghajtók voltunk** (25. hely), **-2,7%-os zsugorodással, amit egy 17,9%-os mértékű második negyedéves emelkedés követett.**
- **Az összesített évesített adatok alapján a GDP volumene 2,7%-kal növekedett** az egy évvel korábbi mértéktől.
- A GDP növekedést legjelentősebben a beruházások növekedése indukálta. **2020 III. negyedévében** folytatódott a nemzetgazdasági **beruházások** növekedése, a fejlesztések volumene **12,4%-kal emelkedett az előző év azonos időszakához képest.** A fejlesztések folytatódó felfutása a vállalkozásoknak volt köszönhető, esetükben 22%-kal nőtt a volumen az előző év azonos időszakához képest. A szezonálisan kiigazított beruházási teljesítmény az előző negyedévhez viszonyítva 1,8%-kal bővült.
- **Az ipari termelés 3,4%-kal csökkent** 2021 október ében az előző év októberéhez képest. A szezonálisan és munkanappal kiigazított adatok alapján az ipari kibocsátás 2021 szeptemberéhez képest 0,3%-kal emelkedett. A termelés az év első tíz hónapjában 10,8%-kal nagyobb volt, mint az előző év azonos időszakában.
- **A foglalkoztatottak** átlagos havi létszáma **4 millió 688 ezer fő volt októberben,** az előző hónaphoz képest 53 ezer fővel több. Míg a hazai elsődleges munkaerőpiacon dolgozók száma 75 ezerrel nőtt, addig a magyarországi háztartások külföldön dolgozó tagjaié 15 ezerrel csökkent. A 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 73,8% volt, ami a szeptemberi értékhez képest 1,4% százalékponttal nőtt. A **munkanélküliségi ráta 2021 októberben 3,9%** volt, a munkanélküliek száma 189 ezer fő. A 15–74 éves munkanélküliek száma 17 ezer fővel, míg a munkanélküliségi ráta 0,4 százalékponttal csökkent.

A magyar gazdaság teljesítményére vonatkozó várakozások

- **A Pénzügyminisztérium számításai szerint idén 6,8 százalékos lehet a magyar GDP növekedése,** a kormányzat a konvergenciaprogram kiadásakor még 8,1%-os emelkedést várt, majd szeptemberben már 7-7,5 százalékos növekedést prognosztizáltak. Varga Mihály Pénzügyminiszter bejelentése alapján az energiaárak megugrása, az infláció megemelkedése és a vírushelyzet romlása miatt számíthatunk alacsonyabb mértékű növekedésre. **A konvergencia program előrejelzése alapján 2022-ben 9,2, 2023-ban 7,9%-os GDP növekedés lesz várható.**
- Az államháztartási hiány a GDP 5 százaléka körül fog alakulni ebben az évben. A járvány elleni védekezést és a gazdaság újraindítását szolgáló intézkedések eredményeképpen. Továbbiakban a kormány 2022-re GDP 3,5%-ának megfelelő költségvetési hiánycélt tűzött ki maga elé.
- **A Magyar Nemzeti Bank 2021 decemberi Inflációs jelentése** alapján a következő értékekkel kell az elkövetkező években számolni:

2020

2021

2022

2023

	Tény		Előrejelzés	
Infláció (éves átlag) ¹				
Infláció	3,3	4,6 - 4,7	3,4 - 3,8	2,8 - 3,2
Gazdasági növekedés				
Export	-6,8	11,0 - 12,0	6,6 - 8,7	3,7 - 5,8
Import	-4,4	8,4 - 9,5	5,9 - 8,1	2,7 - 4,9
GDP	-5,0	6,5 - 7,0	5,0 - 6,0	3,0 - 4,0
Munkatermelékenység ⁵	-2,8	3,7 - 4,1	3,9 - 4,7	2,8 - 3,6
Külső egyensúly ²				
Folyó fizetési mérleg egyenlege	-1,6	(-0,9) - (-0,4)	(-0,1) - 0,8	0,0 - 0,9
Külső finanszírozási képesség	0,4	1,4 - 1,8	2,4 - 3,3	2,5 - 3,4
Államháztartás				
ESA-egyenleg	-8,1	(-7,3)-(-7,5)	(-5,6)-(-5,9)	(-3,6)-(-3,9)
Munkaerőpiac				
Nemzetgazdasági bruttó átlagkereset ³	9,7	7,7 - 8,4	7,7 - 9,2	6,0 - 7,5
Nemzetgazdasági foglalkoztatottság	-0,9	0,6 - 0,7	0,8 - 1,0	0,2 - 0,4
Munkanélküliségi ráta	4,1	3,9 - 4,0	3,4 - 3,7	3,2 - 3,6
Lakossági reáljövedelem ⁴	-0,4	4,1 - 4,8	4,4 - 5,8	2,2 - 3,6

- **Az OECD** prognózisa szerint 2021-ben 4,6 százalékkal növekedhet a GDP, melyet jövőre 5,0 százalékos növekedés fog követni. A munkanélküliség 2021-ben 4,0%, 2022-ben 3,4%-os szinten alakul. Az infláció várhatóan 2021-ben éves szinten 3,9% lesz.

Y-o-y % changes	2020	2021	2022
Gross domestic product	-5.1	4.6	5.0
Final domestic demand	-3.5	2.6	5.0
Net exports (contribution to GDP growth)	-2.1	2.1	0.2
Unemployment rate (% of labour force)	4.2	4.0	3.4
Consumer price index	3.3	3.9	3.9
Current account balance (% of GDP)	0.1	0.8	0.8

- **A gazdasági teljesítmény szempontjából fontos figyelembe vennünk a járvány alatt megváltozott szokásokat**, amik már a 2021-es évben is meghatározóak voltak:
 - **Megváltozott kereslet:** aminek egyik leglátványosabb várhatóan tartósabb hatása a digitális eszközök elterjedtebb használata miatt az üzleti utazások száma nem fog visszatérni a járvány előtti szintre.
 - **Világgazdasági szinten az ellátási láncok akadozása**, egyes alkatrészek hiánya, nyersanyaghiány.
 - **A megtakarítások visszaépítése**, csökkenti a fogyasztás szintjét.
 - A járvány elhúzódó hatása bizonyos ágazatokban, azon belül is elsősorban **a nemzetközi turizmusra negatívan hat**, már most látható, hogy 2021 nyara nagy valószínűséggel gyengébb év lesz, mint a 2019-es nyár volt.
 - Újabb és újabb vírusvariánsok megjelenése.
 - **Klímacélok felértékelődése**, fenntartható fejlődés és a zöld gazdaság felé való eltolódás.
 - olyan Kamarai hálózatra van szükség, amely támogatja ezeket a folyamatokat. A Kormány és a gazdaság közötti **kamarai híd szerep fenntartása** és tovább erősítése a vállalkozások támogatása a kamarai hálózat munkájának segítségével.

- A legfontosabb **pozitív gazdasági hatást kormányzati gazdaságvédelmi és keresletélénkítő csomagok képesek kifejteni.**
- Negatívan hat, hogy a választásokig már nem fognak jönni az uniós Helyreállítási Alap pénzei, noha a magyar kormány saját hitelfelvétellel előfinanszírozza a programok indulását.

A magyar gazdaság növekedést elősegítő tényezők

Az egyes országok a koronavírus válságot eltérő – szintű, intenzitású és időzítésű – gazdaságpolitikai intézkedésekkel kezelték, amelyek nagymértékben meghatározzák a válság leküzdését, valamint a gazdaságok újraindítását. Mindez pedig jelentősen befolyásolja az egyes országok jövőbeni teljesítményét, versenyképességét, ami végső soron az országok közötti gazdasági erőssorrend átrendeződéséhez vezethet.

A Mckinsey Magyarország Repülőrajt² – A magyar gazdaság növekedési pályára állítása 2030-ig, elemzése rámutat arra, hogy a járvány megszűntével és a helyreállítás megkezdése után Magyarország célzott intézkedésekkel a „kanyarban tud előzni”. Amennyiben ez megvalósul, úgy az ország gazdasága egy évtizeden belül elérheti az eurózána jelenlegi szintjét az egy főre jutó GDP tekintetében.

Az ambiciózus növekedési törekvések azt feltételezik, hogy a gazdaság kiemelt iparágaiban a jelenleginél **nagyobb hangsúlyt kaphat a versenyképesség javítása, vagyis az átlagon felüli termelékenység-növekedés, valamint az innováció együttes jelenléte.**

Az, hogy ez a lehetőség mennyiben valósul meg, közel 50%-ban **a gazdaság három szektorától függ: a feldolgozóipartól, az építőipartól és ingatlanfejlesztéstől, valamint a kis- és nagykereskedelemtől.** Ugyanakkor további 10 ágazatot is elemez és javaslatot tesz az elemzés intézkedésekre.

A tanulmánya szerint a versenyképesség növelés érdekében négy területen szükséges beavatkozni a növekedés elősegítése érdekében:

- 1) **A beruházások növelése**
- 2) **A munkaerő és a képességek fejlesztése**
- 3) **Az innováció ösztönzése**
- 4) **Támogató intézményi keretek fejlesztése**

1) A beruházások növelése

- A **Kormányzat kiemelten foglalkozik a beruházások megfelelő szinten tartásával,** tekintve, hogy a koronavírus által okozott gazdasági károk enyhítésében és a gazdaság újraindításában kulcsszerepe van a beruházások ösztönzésének.
- A **külföldi beruházások önmagukban nem elegendőek** az ambiciózus növekedési terv eléréséhez (nem eredményez elegendő tőkefelhalmozást vagy tudástranszfert ahhoz, hogy a termelékenységet meghatározó mértékben javítsa);
- A jövőbeli törekvéseknek inkább a technológiai és tudástranszferre érdemes fókuszálniuk és a hazai beruházásokat is tovább kell növelni;
- Az új növekedési modellt **több beruházás és magasabb megtakarítás** teheti lehetővé;

²<https://www.mckinsey.com/hu/~media/McKinsey/Locations/Europe%20and%20Middle%20East/Hungary/Our%20Insights/Flying%20start%20Powering%20up%20Hungary%20for%20a%20decade%20of%20growth/McK-Hungary-2030-Report-HU.pdf>

- A gépesítésbe, a kutatás-fejlesztésbe, és különösen az automatizálásba történő beruházások **jelentősen hozzájárulhatnak** ahhoz, hogy a vállalkozások a munkaerő-alapú működésről **magasabb hozzáadottértékű tevékenységekre** épülő működési modellre váltsanak.
- 2021-ben előtérbe kerültek az egészségügyi beruházások, mint pl. a debreceni vakcinagyár felállítása.

2) A munkaerő és a képességek fejlesztése:

- Az **idősödő népesség** Magyarországon is **fokozni fogja a munkaerő csökkenését**, ami ugyanakkor **lassítja a gazdasági növekedést**.
- Az **átképzési programok** a jövőben felértékelődnek: a felsőfokú és a szakképzés arányát érdemes lenne úgy növelni, hogy az **jobban megfeleljen a gazdaság igényeinek** → a munkaerő **termelékenyebb és agilisebb** lehet.
- Az oktatási, képzési és a vállalati szférák **közelebb kerülhetnek egymáshoz**, ami várhatóan előmozdíthatja az együttműködést a vállalatvezetők, a tudományos kutatók és a képzési szakemberek között.

3) Az innováció ösztönzése:

- Magyarország **termelékenysége jelentősen növelhető** lehet azzal, ha erőteljesebben **ösztönzi az innovációt**.
- Az innováció egyik pillére a **digitalizáció**, ami komoly lehetőségeket rejt a hazai vállalkozások működésében, mérettől függetlenül. A másik pillér pedig a **K+F**.
- Ehhez pedig **kedvező környezetet és ösztönzőket** kell megteremteni.
- Kérdés azonban, hogy a **meglévő humántőkét** mennyire sikerül hatékonyan bevetni a **nagyobb hozzáadott érték** előállítására.

4) Támogató intézményi keretek fejlesztése:

- Az intézményi környezet minden aspektusának **elő kell segítenie a növekedést** ahhoz, hogy az sikeres és **fenntartható** legyen. Magyarországon a támogató intézményi környezet fejlesztése **négy fő pilléren** nyugszik:
 - a) szabályozás,
 - b) vállalkozásoknak nyújtott közszolgáltatások
 - c) a vállalkozásokat körülvevő pénzügyi környezet, valamint
 - d) a kritikus infrastruktúra.

Átalakulóban a világgazdaság – Magyarország lehetőségei és veszélyei ebben

Az átalakuló világ, az új világrend gazdasági trendjei: Digitális, zöld, kreatív

Új megatrendek születnek, a korábbi megatrendek felgyorsulnak. Az új világ megértéséhez új iránytűre, a közgazdasági elmélet reformjára is szükség van.

- A gazdaságon túl, azt keretezve következő megatrendek hatnak:
 - ✓ **Demográfiai változások:** népesség növekedés lassul (friss hír, hogy Indiában 2,1 alácsökkent a termékenységi arányszám, Afrika fog egyedül nagyot ugrani), öregedés, városiasodás, migráció (Afrika vs. Európa)
 - ✓ **Technológiai gyorsulás** és technológiai diszrupció: a digitalizáció a legfontosabb, de csak egy a sok közül: nanotechnológia, biotechnológia, űrkutatás
 - ✓ **Társadalmi folyamatok:** információs túlterhelés és dezinformációk, növekvő egyenlőtlenségek miatti szociális feszültségek, szegénység, társadalmi normák gyorsuló változása, bizonytalanság és megosztottság
 - ✓ **Környezeti fenntarthatósági problémák:** klímaváltozás, környezetszennyezés, nyersanyag hiány, ivóvíz és termőföld problémák
 - ✓ **Geopolitikai átalakulás:** két szuperhatalom küzdelme, további regionális erőközpontok felemelkedése, Ázsia jelentőségének növekedése
- Meglévő gazdasági megatrendek: regionalizáció, tech-vállalatok térnyerése, szolgáltatások, online kereskedelem.
 - ✓ A globális árukereskedelem már a Covid-19 válság előtt lassabban növekedett, de érkezik a szolgáltatások globalizációja.
 - ✓ Az online értékesítés növekedési üteme 2020-ban 11-ről 25%-ra nőtt és 2021-ben tovább gyorsult.
 - ✓ A jövőben még inkább kiemelkednek a technológiai vállalatok, míg a hagyományos iparágak leszakadnak. (szoftver, hardver, chip-gyártás +614%; olaj, szén- egyéb bányászat -53%)
- Hangsúlyosabb és illetve új gazdasági megatrendek: digitalizáció, zöld gazdaság
 - ✓ **Adatalapú gazdaság/Adatreform** az adatfelhasználás a XXI. sz. versenyképesség kulcsa: Az állami adatvagyonhoz való egyenlő versenyfeltételek melletti hozzáférés kialakítása. Az adatokat felhasználó állami és piaci szereplők felkészültsége. Az adat- és kibervédelem megfelelő szabályozói kereteinek biztosítása. A társadalom digitális készségeinek fejlesztése.
 - ✓ **Mesterséges Intelligenciák terjedése:** az adatalapú gazdaságban meghatározó eszköz, ami az adatok automatikus és önálló feldolgozását biztosítja
 - ✓ **Közösségi és Platform alapú gazdaság** - ami szoros összefüggésben áll az adatgazdasággal: autómegosztás, sharing economy, szórakoztatás, digitális pénzügyek, e-egészségügy,
 - ✓ Fintech-digitális pénzügyi forradalom
 - ✓ **Felgyorsul a zöld átállás**, ami a gazdaság és a társadalom minden szegmenség érinti: adórendszer, pénzügyi rendszer, oktatási rendszer és támogatási rendszer reformja.
 - Magyarország lehetőségei a zöld átállásban: ezzel járó beruházások, technológiai fejlődés felgyorsulása, új munkahelyek, egészségesebb lakosság, innovációk.
 - Magyarország kihívásai a zöld átállásban: az átállás költségei, régi munkahelyek veszélybe kerülése, összhang megtalálása más gazdasági-társadalmi célokkal, társadalmi konszenzus elérése

- ✓ **Átalakuló munkaszervezés és post-work mozgalmak:** a munkavállalói oldalról, a home office elvárásá kezd válni, terjed a részmunkaidő, egyre több helyen kísérleteznek a 4 napos - de legalábbis a rövidített 38-36-34 órás - munkahéttel. A munkaerőhiány és a jól képzett munkaerőért folyó verseny javítja a munkavállalók alkupozícióit, a koronavírus válság pedig a távmunka kapcsán megmutatta, hogy a megvalósítás technikailag könnyen kivitelezhető.
- ✓ **Kreativitás:** felértékelődik a kreatív ipar szerepe és előtérbe kerül az egyedi tudás és annak kiaknázása: Kopátsy 4T (tőke, technológia, tudás, tehetség)
 - A munkaerőpiacon azé lesz a jövő, aki megfelelően tudja kezelni a gépeket és platformokat. A McKensey becslése alapján 2030-ig 75-375 millió embernek kell munkahelyet váltania vagy új készséget elsajátítania a robotizáció miatt.
 - A globális szórakoztatóipar értéke 2021-ben a GDP 2,5 %-át tette ki, és 2024-re elérheti a 3%-ot.
- ✓ További trendek: egy otthon sok funkció; egészséges életmód.

A magas beruházási ráta mellett kulcsfontosságú lesz az „okos” tőke bevonása és a technológiai innovációk. Ennek vizsgálata az immateriális javakba történő beruházások aránya a teljes beruházásokon belül, minél magasabb annál magasabb a termelékenységssel. (Mo. 11,5%; Svéd, Finn 22,5%)

Új világrend alakul ki USA és Kína vezetésével, melyben Magyarországnak a kapu szerepét kell betöltenie. Azonban az kérdés, hogy az új világrend kialakulása mennyi és milyen mértékű konfliktussal fog együtt járni.

- A geopolitikai átrendeződés és az ezzel járó pozícióharc egy **bizonytalanabb geopolitikai környezet** hoz el, ahol gyakoribbá válnak a két versengő fél között célzott kereskedelmi korlátozások és proxy háborúk sem elképzelhetetlenek. A két szuperhatalom vezette tömb között a totális kereskedelmi háború az erős kölcsönös függés miatt ma még nem elképzelhető, de a célzott korlátozások egyfajta felkészülésként is értelmezhetők.

Új vezérelv a termelésszervezésben: Új termelési paradigma: ellátásbiztonság -> Végletekig optimalizált készletezést felváltja az ellátásbiztonság.

- kisebb földrajzi távolságok a beszállítókhoz és célpiacokhoz
- választékgazdaságosság -> ikertermékek gyártása
- Ez esély, de egyben veszély is Mo-nak -> 2020-ban 3000 legnagyobb vállalat több mint 80%-a hajtott végre vagy jelentett be olyan terveket, miszerint ellátási láncik egy részét átszervezik, vagy elköltöztetik.

Átalakulóban a világgazdaság:

- A globalizáció gyenge pontjai egyértelműek lettek: eddig a **költséghatékonyság volt a fókuszban**, ezért lehetett, hogy a világ más részeire is kiterjesztették egyes cégek a működésüket. Most azonban, **a vírus miatt egészen mások lettek a prioritások.** Felmerült az **önellátás képességének minél szélesebb igénye.** Azaz, **elindulhat egy változás a globalizáció és a deglobalizáció között.**
- Ez a folyamat egyben egy kihívás és lehetőség is:
 - ✓ **Kihívás**, hiszen Magyarország is egy kis, nyitott ország, erős exporttal – azaz a termékeink iránti kereslet külföldről érkezik, ami nagyon fontos!
 - ✓ Egyben **lehetőség** is a cégek számára: hiszen, ha egyes területen képesek leszünk lemondani a külföldi erőforrásról, akkor azt itthon is elő lehet állítani, le lehet gyártani. Tehát **csökkenthetjük függőségünket és erősíthetjük önellátásunkat.**

- Ehhez persze az is kell, hogy az import csökkentésén túl, növekedjen az exportunk. Itt pedig **magas hozzáadott értékű termékeket kell tudni előállítani**, olyanokat, amiket keres külföld. Minőség és ár – együtt kell, hogy versenyezzenek.
- A digitalizáció, a robotizáció, az adatelemzés – már egyértelmű, hogy a világ is erre tart. Valamelyik ország gyorsabb ütemben, valaki lassabban, de a **versenyben maradás feltétele az a digitális lét kiszélesítése**.
- Felmerül a **termelés és a szolgáltatás közötti erőviszony**. Itt pedig a tudás, az új skillek, a tudás, tanulás iránti vágy igénye. A Covid-19 is felhívta a figyelmet arra, hogy a tudás mennyire fontos, az országok még jobban fogják keresni a jól képzett és magas tudású szakembereket, ebben sem maradhatunk le.
- Aztán itt van a nemzetközi vállalatok adóztatása is, amiről nemrégén született döntés (**globális minimumadó**). A nagyvállalatoknak azokban az államokban is kellene adózniuk, ahol tevékenységüket folytatják, nem csupán a székhelyük országában. Így sokkal kevésbé lesz vonzó egy alacsonyabb adókulccsal dolgozó országba áthelyezni a székhelyet vagy gyártási folyamatokat. Nyilvánvaló, h ennek is lesz hatása a magyar piacra, magyar gazdaságra is.
- A digitalizáció másik oldala: a digitális termékek nem állíthatóak meg a határon, a termelés és a fogyasztás helye sem értelmezhető pontosan. Tehát bárki dolgozhat bárhol, ez is munkaerőt vehet el tőlünk, értelemszerűen a jó munkaerőt fogják elvinni.

Mit hoz a jövő?! Veszélyek és kihívások a következő évtizedben

- Globális erőter átalakulása – USA – Kína versenye felerősödhet, annak pedig hatása lesz az egész világgazdaságra;
- jelentős **gazdasági szerkezetátalakulás várható**, már csak abban az esetben is, ha azt nézzük, hogy az autógyártás hogyan és milyen ütemben fog átalakulni. Hazánk gazdasági szerkezete miatt erre erősen figyelnie kell;
- még inkább **fokozódik a digitális irányba történő nyitás**, nagyobb volumenben jelennek meg a digitális vállalatok és digitális szolgáltatások; kérdés, hogy erre miként tudnak reagálni nagyobb volumenben a vállalkozások? Szükséges valamilyen gazdaságpolitikai támogatás ebben?
- nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy az elmúlt évtizedben az **alacsony kamatkörnyezet jellemezte a világot**, most ez megfordulni látszik. Mi lesz a kényelmes időszak után? Be tudják árazni ezt a cégek?!
- Kérdéses, hogy a nemzetgazdaságok között megindul-e egy erősebb verseny az egészségügyben, egészségiparban, az egészségügyi újdonságokért?
- Az **automatizációs technológiák, a robotika, a mesterséges intelligencia térnyerése** már nem kérdéses: sokkal fontosabb az, hogy ezekre hogyan készülünk fel? Aki gyorsabban, ügyesebben az biztosan előnyben lesz a többiekkel szemben.
- Nem tekinthetünk el a demográfia és a környezet, fenntarthatóság területétől sem, főleg azért, mert a kettő nagyon szorosan összefügg. Mindez olyan további területek irányába vezet, mint a turizmus jövője, a városok lakhatósága, stb.
- A munkaerőpiac átalakulására is figyelniünk kell, hiszen ha ez folyamatosan változik, akkor a vállalati igényekre reagálni kell, meg kell alapozni a képzésekkel a munkaerőpiaci igényeket;
- terjedni fog a robotizáció, digitalizáció, ehhez alkalmazkodniuk kell a vállalkozásoknak is, erőforrásokkal: eszközökkel, emberekkel és pénzzel;

- a jövőben már **nem lehet alacsonyan tartania béreket**, mert a bérversenyt nem lehet elkerülni a szűkös munkaerőpiac miatt;
- jobb munkahelyek, magasabb hozzáadott érték, magasabb bérek – ettől lehet hatékonyságot, eredményességet javítani;
- nekünk elemezni kell a nemzetközi piacot, meg kell látni a globális ellátási láncoknak a gyengepontjait. **Törekedni kell a lokalizáció erősítésére, de nem kizárólagos szuverenitás kell.** Nekünk, kis nyitott országgént fontos a nemzetközi piacokon jelen lennünk, exportálni kell, exportorientációra épülő gazdasági növekedés előnyeit ki kell használni; Fontos lesz az FDI is, hiszen nem csak a pénzügyi tőkét kell benne látni, hanem azt a tudást, technológiát, innovációt, amit ezek a cégek ide hoznak;
- ugyanakkor **kell a saját erőforrásainkra építő, hazai vállalkozásokat előnyben részesítő gazdasági szerkezet.** Erősíteni kell az agráriumot, élelmiszer és feldolgozóipart, erősíteni, versenyképessé kell tenni a magyar kereskedelmet, hazai termékek, hazai kereskedőkön keresztül, de ne csak hazai fogyasztókhoz. Ezekkel a termékekkel ki tudunk lépni a nemzetközi piacokra is:
- **Kitörési pont lehet az agráriumban a nemzetközi együttműködések erősítése:**
 - a **hazai feldolgozott termékek exportjának bővítése** (pl. Japánban már jelenleg is nagy népszerűségnek örvendenek a prémium kategóriás magyar élelmiszerek: a mangalica húsból készült termékek, a sertéshús, libamáj, bor és méz termékpályák esetében.)
 - **hazai mezőgazdasági gépgyártás szerepének erősítése** (Mivel Dél-Korea a gépgyártásban fontos szerepet tölt be, lefedi a teljes ellátási lánc részeit, mindezen tevékenységekkel történő együttműködés, lehetséges partnerként való csatlakozás lehetőséget képviselhet hazánk számára).

A Kamara 2021-es válságkezelési és gazdaság újraindítási javaslatai

- **A Kamara javaslatára 2021-ben és 2022-ben is mérsékelte a Kormány a kkv-k helyi iparűzési adóját.** Ennek megfelelően mindkét évben maximum 1 százalék helyi iparűzési adót kell fizetni a kkv-knak.
- Szintén mindkét évben **befagyasztásra kerültek a vállalkozásokat terhelő helyi adók**, így a csökkenő HIPA bevételeket nem tudták más formában a helyi kkv-kra terhelni az önkormányzatok.
- Még szintén 2020-ban javasoltuk, de **jelentős hatása volt erre az évre is:**
 - **Bértámogatás a koronavírussal leginkább érintett ágazatok számára:** februárban javasoltuk, hogy a bértámogatás kövesse le a minimálbér/garantált bérminimum emelkedését
 - **5%-os áfa a kiszállított készételekre** (2021 augusztusig)
- **SZÉP kártyával kapcsolatos javaslatunknak köszönhetően minden zsebből lehetett fizetni az év folyamán,** és ez a lehetőség 2022. szeptember 30-ig érvényben marad. Továbbá a 3% -os banki díj felszámolása felfüggesztésre került a vészhelyzet megszűnését követő 60 napig.

- **Az MKIK februári gazdasági évnitóján Orbán Viktor miniszterelnök felkérte a kamarát,** hogy gyűjtse össze a gazdaság szereplőinek javaslatait a **koronavírus-járvány okozta gazdasági problémák megoldása, és a gazdaság újraindításának felgyorsítása érdekében. A kamarai munkacsoportok javaslatai alapján kértük és el is értük, hogy:**
 - a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) százmilliárd forintos hitelkeretet biztosítson azon vállalkozások számára, akiknek a működését a korlátozó rendelkezések egyértelműen akadályozták. (A hiteltermék keretemelése azonban az érdeklődés híján elmaradt, és többször is módosításra szorult, hogy vonzóbb legyen.)
 - **A vállalkozásfejlesztési célú uniós források felhasználásának előbbre hozását a programciklusnak a korai szakaszára és a kifizetések felgyorsítását.**
 - A sikeresen működő **Széchenyi Kártya Program** keretén belül speciális **kríziskonstrukciók kerületek bevezetésére május 15-től.**
 - Az **NHP Hajrá** konstrukció kivezetésekor, a **KAVOSZ Zrt. elérhetővé tette a Széchenyi Kártya GO program július 1-i elindításával a kkv-k számára vonzó újraindítási konstrukciót tett elérhetővé.** Az új SZKP konstrukciók:
 - A Széchenyi Kártya Folyószámlahitel GO! a napi működési költségek biztosításához,
 - a Széchenyi Likviditási Hitel GO! a vállalkozás működtetésére alkalmas forgóeszközhitel beszerzésekhez,
 - a Széchenyi Beruházási Hitel GO! a beruházások finanszírozásához,
 - a Széchenyi Turisztikai Kártya GO! a turisztikai szektorban működő vállalkozások részére az újraindításhoz nyújt segítséget,
 - az Agrár Széchenyi Beruházási Hitel GO! az agrárszektor vállalkozói által használható széles körű beruházási hitelcélok megvalósítására.
 - Az **SZKP GO program közös jellemzői,** hogy:
 - 1 milliótól akár 1 milliárd forint hitelösszegig,
 - a teljes futamidő alatt fix kamattal,
 - gyorsan, a lehető legrövidebb hozzáféréssel,
 - a vállalkozók igényeit és helyzetét alapul véve kialakított igénylési feltételek szerint,
 - a forgóeszközhitel tőketörlesztésére akár 9 havi, míg a beruházási hitelekre akár 24 havi türelmi idő biztosítása mellett
 - a legtöbb konstrukcióban akár ingatlan fedezet nélkül igényelhetők.

Emellett 2021 szeptembertől elérhető a **Széchenyi Lízing GO!**, melyet a következő feltételekkel vehetnek igénybe a vállalkozások:

 - akár kezdő vállalkozások is igényelhetik,
 - kiemelt mértékű állami kamat- és kezelésköltség támogatás,
 - kérelemtervezetét online is elindíthatja,
 - akár 1 milliárd forint finanszírozott összeg is igényelhető,
 - akár 10 éves futamidő is választható.
 - **Az oltottság szintjével arányos újraindítás** 2021 tavaszán.
 - Aktívan részt vettünk a **turisztikai ágazat válságkezelési és újraindítási intézkedéseinek kidolgozásában** (Turisztikai Kollégium).
 - Részben megvalósult **bérleti díjak elengedésére** vonatkozó javaslat.

- **A Gazdasági Élet Újraindításért Felelős Operatív Törzs javaslatai közül aktív kamarai közreműködés eredményeként indultak el a következő intézkedések:**
 - A világjárvány egyik következménye volt a távmunka vagy otthoni munka elterjedése. **A kormány rugalmasabbá tette az otthoni munka és a távmunka szabályozását**, felesleges és értelmetlen szabályokat törölt el.
 - A jövőben a **munkahelyteremtő bértámogatást mindenfajta megkötés és egyéb bürokratikus kötelezettségek nélkül igénybe vehetik a vállalkozások** annak érdekében, **hogy regisztrált álláskeresőket vehessenek fel**. A munkanélküliek gyors alkalmazását nagyban segíti ez az intézkedés.
 - **A beruházásokhoz kötődő régészeti költségeket csökkentő intézkedéscsomag kidolgozását.**
 - **Javasoltuk, de sajnos nem valósult meg**, hogy a kkv-k hitelhez jutásának költségei csökkenjenek a közjegyzői díjak csökkentésén keresztül.
- **A Kormány javaslatunknak megfelelően lehetővé tette**
 - **a munkaadóknak, hogy kötelezővé tegyék a koronavírus elleni védőoltást a munkavállalók számára.**
 - **hitelmoratórium meghosszabbítását a jelentős károkat szenvedett kkv-k részére 2022 júniusig és visszafizetés könnyítését a törlesztési időszakba visszalépőknek.**
- **A 2022-es bérmegállapodás eredményeként a garantált bérminimum 260 ezer forint, a minimálbér pedig 200 ezer forintra emelkedett.** Ez látszólag nem kedvező a vállalkozásoknak, de szakítani kell azzal a gondolkodásmóddal, hogy a versenyképesség záloga csak az olcsó munkaerő. Ahhoz, hogy jól képzett szakembereink legyenek, szükséges megfizetni a munkájukat, különben a már most is jelentős munkaerőhiány csak tovább növekszik.
- A megállapodásban **végül a vállalatok kapnak kompenzációt**, a munkáltatót terhelő járulékok csökkennek **2022-ben: a szociális hozzájárulási adó 15,5-ről 13 százalékra esik, és megszűnik az 1,5 százalékos szakképzési hozzájárulás.** A bérnövekedést a foglalkoztatók megfelelő ellentételezését éves szinten több mint 660 milliárd forint összértékű adócsökkentés szolgálja, a megtakarítást a hazai vállalkozások a szükséges bérfejlesztésre is fordíthatják.
- Ennek eredményeként az Európai Unióban harmadik legnagyobb adóék tovább csökken – 43,64 százalékról 40 százalék körülire –, Magyarország az európai középmezőny alsó felébe kerülhet. Jelenleg Németország (45 százalék) és Belgium (44,1 százalék) mögött állunk, az uniós átlag pedig 39,3 százalék. A családi adókedvezmények igénybevétele esetén pedig ennél még kisebb, 36-37 százalékos lesz jövőre a hazai adóék.
- Megemlíthető még a munkát terhelő adók változása között a 25 év alattiak SZJA-mentességének bevezetése is, aminek eredményeként a nőhet a fiatalabb korosztály munkavállalási kedve, ill. ez a kedvezmény olcsóbbá is teszi a foglalkoztatásuk.
- A vállalkozókat terhelő adórendszer finomhangolásának eredményeként **jövőre egy százalékkal, tehát összességében 10 százalékra csökken a kisvállalati adó kulcsa**, amitől még vonzóbbá válik a KIVA.
- **Egyéni vállalkozások átalány adózás kedvezőbbé válik**, reális alternatívája lesz a méltán népszerű KATA adózásnak.
- **A szakirányú oktatást, illetve duális képzést végző gazdálkodók** a szociális hozzájárulási adóból a már elfogadott szabályok szerint kedvezményt érvényesíthetnének.
- **Támogattuk a távmunka személyi jövedelemadó kedvezményének bevezetését.**
- **Számos további, az adórendszer finomhangolására vonatkozó, kisebb jelentőségű javaslatot tettünk** (eÁFA bevallás, fordított adózás meghosszabbítása bizonyos esetekben, határon átnyúló e-kereskedelem ÁFA ellenőrzése, késedelmi pótlék számítás, stb.).

- Időben jeleztük, hogy jegybanki **kamatemelésekre lesz szükség az infláció visszaszorítása érdekében.**
- Legutolsó, de kiemelt jelentőségű javaslatunk szerint, **a kormány támogatást ad az emelkedő energiaárak ellen kkv-k számára** (rezsicsökkentés).

A Kamara jövőre vonatkozó gazdaságfejlesztési javaslatai

A McKinsey *A magyar gazdaság növekedést elősegítő tényezők*- részről bemutatott javaslatai erős **átfedést** mutatnak az elnöki programban javasolt fejlesztési irányokkal:

- **A fenntartható gazdasági növekedés biztosításához erős hazai vállalati bázis szükséges,** a hazai vállalkozások beruházási döntéseik során sokkal inkább tekintettel vannak anyaországukra, a helyi vállalkozók sokkal inkább vállalnak társadalmi felelősséget mind saját lakó és mind vállalkozásuk működési környezetében.
- **A gazdasági versenyképesség javítása érdekében szükséges a növekedésbarát adórendszer fenntartása, valamint az adórendszer további finomhangolása.** Az adórendszernek továbbra is vannak túlságosan bonyolult, adminisztráció igényes területei. Ezeket a területeket azonosítani és átalakítani szükséges. Nagy lehetőséget látunk a digitális eszközös fokozott használatában, amivel az adózás is egyszerűbbé tehető.
- **A vállalkozásokat érintő adatszolgáltatások rendszerének felülvizsgálata ésszerű csökkentése** terén az elért eredmények ellenére továbbra is látjuk terét a fejlődésnek, a kormányzati adatbázisok átgondolt összekapcsolásában nagy tehercsökkentési potenciál van.
- **A vállalkozások finanszírozásának támogatása (EU s és hazai források),** minden országban a kulcskérdés különösen az **újonnan alakult és kisebb méretű vállalkozások számára,** akik jóval nehezebben jutnak banki finanszírozáshoz, mint nagyobb méretű társaik. A vállalkozások finanszírozásában is jelentős változásokat hozhat és a **fintech forradalom** eredményeként megjelenő új finanszírozási termékek. Az uniós források továbbra is hatékony segítséget nyújthatnak a vállalkozási eszközeinek megújításában, de emellett egyre nagyobb hangsúlyt kell majd helyezni a belső vállalati folyamatok hatékonyabbá tételére és az új eszközök használatához szükséges tudás megszerzésére is.
- **A további gazdaságfehérítő akcióprogramok kidolgozása van szükség annak érdekében,** hogy a tisztességesen adózó vállalkozások pozíciója javuljon, a tisztességtelen módon versengő vállalkozások ne élvezzenek érdemtelenül előnyöket. A gazdaságfehérítés eredményeként megjelenő adóbevételek, pedig a további adócsökkentések lehetőségét is megteremtik minden vállalkozás számára.
- **Az innovációs és kutatási rendszer hatékonyabbá tétele** megkerülhetetlen egy tudásalapú és innováció vezérelt gazdaságban. Ennek érdekében javítani kell a vállalkozások és az egyetemi és kutatói szféra kapcsolatát. Ez egy olyan kormányzati feladat, amiben a kamara is fontos közvetítő szerepet tud játszani.
- **A vállalkozások hosszabb távú fejlődése érdekében kiemelt jelentőséggel bír a bizalomra épülő kapcsolata az állami szektorral,** ez teremti meg a kamarai így végső során a vállalati javaslatok befogadásának feltételét.
- **A tőkeállomány növekedése, vagyis a beruházások ösztönzése** a folyamatos gazdasági növekedés alapja. A tőkeállomány növekedése és a beruházások ösztönzése érdekében a jövőben szükség lesz az innovatív, kutatás-fejlesztésre alapozott beruházások ösztönzésére, támogatására, annak érdekében, hogy egyre több magasabb hozzáadott értékű tevékenységeket végezzünk el a magyar gazdaságban és ezzel a közepes fejlettség csapdáját elkerüljük.